

МУҒАЛЛИМ ҲАМ ҮЗЛИКСИЗ БИЛИМЛЕНДИРИЎ

Илимий-методикалық журнал

2024

5/1-сан

*Ўзбекистан Республикасы Министрлер Кабинети жанындагы
Жоқарғы Аттестация Комиссиясы Президиумының
25.10.2007 жыл (№138) қарары менен дизимге алынды*

*Қарақалпақстан Баспа сөз ғәм хабар агентлиги тәрәпинен
2007-жылы 14-февральдан дизимге алынды.
№01-044-санлы ғуўалық берилген.*

5/1-сан 2024
сентябрь

Шөлкемлестіріушілер:

*Қарақалпақстан Республикасы Халық билимлендириу Министрлиги,
ӨЗПИИ Қарақалпақстан филиалы*

Редактор:

А. Тилегенов

Редколлегия ағзалары:

Мақсет АЙЫМБЕТОВ	Асқарбай НИЯЗОВ
Нағмет АЙЫМБЕТОВ	Сабит НУРЖАНОВ
Айтмурат АЛЬНИЯЗОВ	Захия НАРИМБЕТОВА
Сапардурды АБАЕВ	Хушбоқ НОРБҰТАЕВ
Адхамжон АБДУРАШИТОВ	Уролбой МИРСАНОВ
Хайрулла АЛЯМИНОВ	Сафо МАТЧОН
Мавлюда АЧИЛОВА	Шукурулло МАРДОНОВ
Азизжан АБДАЗИМОВ	Абдулхамид МИРЗАЕВ
Байрамбай ОТЕМУРАТОВ	Камаладин МАТЯКУБОВ
Алишер АЛЛАМУРАТОВ	Гулзабира БАБАШЕВА
Дилшодхўжа АЙТБАЕВ	Барлықбай ПРЕНОВ
Интизар АБДИРИМОВА	Қалыбай ПРИМБЕТОВ
Тўлқин АЛЛАЁРОВ	Раъно ОРИПОВА
Марифжон АХМЕДОВ	Бахтиёр РАХИМОВ
Умида БАХАДИРОВА	Норим РАХМАНОВ
Фархад БАБАШЕВ	Муқаддас РАХМАНОВА
Ботир БОЙМЕТОВ	Светлана СМЕРНОВА (Москва, Россия)
Гулзода БОЙМУРОДОВА	Феруза САПАЕВА
Шахло БОТИРОВА	Мухаббат САЛАЕВА
Комил ГУЛЯМОВ	Қаххор ТУРСУНОВ
Маманазар ДЖУМАЕВ	Амина ТЕМИРБЕКОВА
Асқар ДЖУМАШЕВ	Нурзода ТОШЕВА
Дилдора ДАВРОНОВА	Қуанишбек ТУРЕКЕЕВ
Мухтар ЕРМЕКБАЕВ (Шимкент, Қазақстан)	Тажибай УТЕБАЕВ
Алишер ЖУМАНОВ	Саодат ТОШТЕМИРОВА
Гүлнара ЖУМАШЕВА	Амангелди УТЕПБЕРГЕНОВ
Холбой ИБРАГИМОВ	Мамбеткерим ҚУДАЙБЕРГЕНОВ
Шохида ИСТАМОВА	Амангелди КАМАЛОВ
Умида ИБРАГИМОВА	Ризамат ШОДИЕВ
Алима КЕНЖЕБАЕВА (Тараз, Қазақстан)	Зафар ЧОРШАНБИЕВ
Азамат КАМАЛОВ	Рустам ФАЙЗУЛЛАЕВ
Джавдод ПҰЛАТОВ	Дўстназар ХИММАТАЛИЕВ
Ярмухаммат МАДАЛИЕВ (Шимкент, Қазақстан)	Тармиза ХУРВАЛИЕВА
Меруерт ПАЗЫЛОВА	Умид ХОДЖАМҚҰЛОВ
Пердебай НАЖИМОВ	Жавлонбек ХУДОЙБЕРГЕНОВ
	Гулрухсор ЭРГАШЕВА
	Гавхар ЭШЧАНОВА
	Қонысбай ЮСУПОВ

МАЗМУНЫ

ТИЛ ХАМ АДЕБИЯТ

Отениязова Х. Е. Дуньяның фольклорлық-тиллик картинасында «үй» концепти (Қарақалпақ фольклоры материаллары мысалында)	7
Aytbayev D.T. Lingvistik belgining ichki va tashqi tuzilishi o'rtasidagi munosabat	14
Kabulova D., Salomova G. Connection of phonetics with other sciences	19

ПЕДАГОГИКА, ПСИХОЛОГИЯ

Sabirova M., Il'yasova Z. Xalq og'zaki ijodi orqali oilada farzandlarni kitobxonlikka tarbiyalash	26
Сабинова М.Г. Тоҳир Малик асарларида оилавий тарбия масалалари	30
Shodmonova S.M. Differensial ta'lim va uning o'ziga xos jihatlari pedagog olimlar nigohida	34
Qo'chqarov D.U. Professional ta'lim tizimi o'quvchilarining raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish	40
Aliqulov A. Ta'limda SMART texnologiyalarni qo'llash muammo va yutuqlari	45
Ismatova Sh. Raqamli pedagogik ta'limda zamonaviy baholash texnologiyalar	52
Mirzukurlov M.M. O'quvchilarda kreativ kompetensiyani rivojlantirishda o'qituvchining roli	56
Meliboyev A.R. Raqamli iqtisodiyot sharoitida professional ta'lim tizimi pedagoglarining raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish	62
Siddiqova S. G'. Ish beruvchilar va ta'lim muassasalarining ijtimoiy hamkorlik munosabatlari	68
Матякубов К.К., Тошкенбоева К., Усмонова Н., Таджидинова М. МДХ мамлакатларида технологик таълим тараққиёти	74
Матякубов К.К. Касбга йўналтириш ишининг мактаб системаси	81
Xalmatov L.N. Ta'lim-tarbiya jarayonini texnologiyalashtirish va pedagog xodimlar kasbiy mahoratini oshirish tizimi samaradorligini oshirishning tashkiliy pedagogik asoslari	87
Voxidov E.R. Darsda nazariya va amaliyot uyg'unligi fizika ta'limi sifatini kafolatlovchi asosiy omil	91
Abdraimova B.B. Bo'lajak biologiya o'qituvchisi diagnostik faoliyatining tabiiy yo'nalishlari	101
Тошманов Н. Мактаб биология дарсларида термин – атамалардан фойланиб ўзлаштириш самарадорлини ошириш йўллари	107
Abdurasulov J. Harbiy ta'lim jarayoniga pedagogik va psixologik texnologiyalarni joriy etish	116
Janbayeva M.S. Talabalarining kasbiy mobilligini shakllantirishga ta'sir etuvchi omillar	121
Aytbayeva G.Ye. Bag'rikenglik inson faoliyatini tartibga soluvchi axloqiy tamoyildir	127
Fayziyeva X. O'quvchilarda nutqiy-me'yoriy axloqni shakllantirish usullari	132
Shonazarova S.R. O'quv jarayonida geografik tushunchalarni falsafiy aksiologik yondashuv asosida takomillashtirish mazmuni	138
Qulmo'minov O'S. Ona tili o'qitishda o'quvchilarning kreativ ko'nikmalarini modellashtirish vositasida rivojlantirish	144
Исмайллов А.С. Таълим муассасаларида ёшларни миллий қадриятлар руҳида тарбияловчи парадигмалар	150
Qunnazarov A.Q. Umumiy o'rta ta'lim maktablarining dars jarayonida pedagogik dasturiy vositalardan foydalanish	157
Esonturdiyev M.N., Qaynarova I.V. Talabalarda o'z-o'zini rivojlantirish va pedagogik kompetensiyalarni shakllantirish usullari	164
Musurmonov R. O'quvchilarning darslarni o'zlashtirmasligiga nima sabab?	174
Kurbanova A.T. San'at ta'limida raqamli transformatsiyani joriy etish dolzarb pedagogik muammo sifatida	178

To'rayev A.M. Talabalarda tadqiqotchilik kompetensiyasini shakllantirishning pedagogik shartlari	185
Raxmanova M. Q. Uzluksiz ta'lim tizimida shaxs ijtimoiy faolligini oshirishning o'ziga xos pedagogik-psixologik xususiyatlari	191
Ernazarova M.J. Bo'lajak o'qituvchilarda kasbga qadriyatli yondashuv ko'nikmasini shakllantirish	197
Рустамов Б.Х. Бўлажак педагогларнинг башоратлаш кўникмаларни шакллантиришнинг ўрни	202
Rasulov A.N. Ta'limda innovatsion klasterni amalga oshirishning afzalliklari	208

МИЛЛИЙ ИДЕЯ ҲАМ РУЎХИЙЛИҚ ТИЙКАРЛАРИ, ТАРИЙХ, ФИЛОСОФИЯ

Кадыров К.Б. Исламская культура: от философских и исторических пониманий к психологической сути	213
--	-----

ФИЗИКА, МАТЕМАТИКА, ИНФОРМАТИКА

Eshbayeva Z.N. Talabalarni nazariy mexanikaga oid kompetentligini rivojlantirish muammolari	217
Nasirova Sh.N., Jo'rayeva D.E. Umumta'lim maktablarida scratch dasturidan foydalanishning ahamiyati	224

БАСЛАЎЧИ КЛАСС, МЕКТЕПКЕ ШЕКЕМГИ ТӘРБИЯ

Oteniyazova Sh. Mektepke shekemgi jastaǵı balalardı hár tárepleme jetik etip tárbiyalawda kórkem ádebiyat shıǵarmalarınń áhmiyeti	230
Baltabaeva B. Oqıw tapsırmaları arqalı baslawısh klass oqıwshılarınıń awızeki sóylew kónlikpelerin qalıplestiriw metodikası (tálim qaraqalpaq tilinde alıp barılatuǵın mektepler misalında)	235
Narimbetova Z.A. Boshlang'ich sinflarda matematika darslarida o'quvchilarning mantiqiy tafakkurini rivojlantirish	239
Ergalieva J.A. Maktabgacha yoshdagi bolalarda turli yosh guruhlarida intellektual ko'nikmalarini rivojlantirish	244
Tursunov I.G., Narimbetova Z.A. Boshlang'ich ta'limda matematika va uni o'qitish metodikasidan laboratoriya mashg'ulotlar xususiyatlari	249
Xalilova Z.Z. Boshlang'ich ta'limda tanqidiy fikrlashga o'rgatishning 7 usuli	255
Jurayev O.T. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini matematika o'qitishda kompyuter vositalaridan foydalanishga tayyorlash imkoniyatlari haqida	258
Qo'shmurodova A. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida Vatanga e'tiqod, vatanparvarlik tuyg'ularini rivojlantirish imkoniyatlari	264
Мамажоновна Х.Ш. Мактабгача ёшдаги болаларга атроф-олам билан таништириш методикаси	268
Қодирова Д. Мактабгача ёшдаги болаларда креатив ёндашув асосида инновацион фикрлаш кўникмаларини шакллантириш	273
Dauletmuratova A. Bo'lajak boshlang'ish sinf o'qituvchilarining diskursiv kompetensiyasini rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari	277
Saburov D. «Boshlang'ish sinf o'quvchilarning tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishning ilmiy- amaliy ahamiyati	282
Мамажонава Х.Ш. Мактабгача ёшдаги болаларга атроф-олам билан таништириш методикаси	289
Altibayeva G.M. Maktabgacha yoshdagi bolalarni intellektual qobiliyatini shakllantirish tizimini takomillashtirish yo'llari	296
Jumasheva G., Daniyarova Sh., Xaytimetova Sh. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bayram etaliklarini tashkil etishning mazmun-mohiyati	302

Генжемуратов Б.О., Жуманиязова Д.Е., Хайтиметова Ш.Ф. Мактабгача катта ёшдаги болаларда ижодий тадқиқотчилик малакаларини шакллантиришнинг назарий асослари	307
Abdixodirova G. E. "4 k" modeli ko'nikmalari asosida boshlang'ich sinflarda yangi avlod darsliklarini o'qitishning uslubiy jihatlari	312
Jumamuratova G., Azizova T. Boshlang'ich sinfda zamonaviy texnologiyalaridan foydalanish	318
Jumamuratova G., Azizova T. Boshlang'ich sinfda qo'llaniladigan didaktik o'yinlar	323

ТАСВИРИЙ САЪНАТ

Botirova N.R. Me'morlik obidolari vositasida o'quvchilarda vatan tuyg'usini rivojlantirishda tayaniladigan mezonlar	326
Ismailov J.J. Xalq qo'shiqlarida yoritilgan mavzularning diskursiv talqini	330

СОЦИАЛЛЫҚ ПЕДАГОГИКА

Тлеуниязова А.А. Инсан денесиндеги биоген элементларди ўйрениўдин аҳмийети	336
Abdurahimova F.Yo'. Xotin-qizlarni qo'llab - quvvatlash tizimida tadbirkorlik ko'nikmasi va malakasining o'rni va roli	342
Ismailov J.J. Folklor nutqining maqsadi	349
Eshnazarov D.A. Texnika yo'nalishi talabalari kasbiy tayyorgarligini innovatsion yondashuvlar asosida rivojlantirish texnologiyasi mazmuni	356
Жанабаева Ш.М. Определение и правовая природа международных смешанных перевозок: терминология и классификация	364

ФИЗИКАЛЫҚ ТӘРБИЯ ХАМ СПОРТ

Toylibaev S.M., Akmanova D.A. Velosportta erge o'tiriv hám velosiped pedallarín aylandiriv texnikasiniń ózgeshelikleri	370
Berdimuratova J.J. Awir atletika sport turi menen shugillanatuǵın sporchilardıń tezlik hám kúsh qábiletlerin rawajlandiriv	376
Alxamov M. R. Jas kurashshılardıń fizikalıq sapalarín háreketli oyınlar járdeminde rawajlandiriv	380
Ibraximov S.U. Globallashuv sharoitida bo'lajak jismoniy tarbiya mutaxassislarini tayyorlash va ularning kasbiy kompetentlik sifatlarini rivojlantirish yo'llari	386
Razaxov K.D. 16-18 yoshli kurashchi qizlarning jismoniy tayyorgarligini rivojlantirish metodikasi	391
Хасанов А.Б. Спорт таълим муассасалари фаолиятини ривожлантиришнинг илмий-назарий асослари	401
Aliyev I.B. Kurashda ko'p yillik tayyorgarlik bosqichlarining ilmiy-nazariy asoslari	409
Maxmudov B.A. Jismoniy madaniyat sohasi talabalarining ilmiy faoliyatini tashkil etish tizimini muammolari	417
Хасанов А.Б. Болалар ва ўсмирлар спортини такомиллаштиришнинг асосий муаммолари	420
Maxmudov B.A. Jismoniy madaniyat sohasida talabalarining ilmiy tadqiqot ishlarini tashkil etish mezonlari	427
Davronov O.E. Mini futbolning innovasion yo'nalishlari asosida talabalar jamoasini tayyorlash	432
Davronov O.E. Mini-futbol bo'yicha o'quv jarayoni va talabalar jamoasini tashkil etish masalalari	436

"4 K" MODELI KO'NIKMALARI ASOSIDA BOSHLANG'ICH SINFLARDA YANGI AVLOD DARSLIKLARINI O'QITISHNING USLUBIY JIHATLARI

Abdixodirova G. E.

Chirchiq davlat pedagogika universiteti

"Umumiy pedagogika" kafedrası o'qituvchisi

Tayanch so'zlar: innovatsion jarayon, qiziquvchanlik, ijodkorlik, qog'oz-qalam, doska, muloqot, jamoaviy ish, ijodkorlik, tanqidiy fikrlash.

Ключевые слова: инновационный процесс, любознательность, креативность, бумага-карандаш, доска, общение, работа в команде, креативность, критическое мышление.

Key words: innovative process, curiosity, creativity, paper-pencil, blackboard, communication, teamwork, creativity, critical thinking.

Резюме:

Ушбу мақолада "4 k" modeli ko'nikmalari asosida boshlang'ich sinflarda yangi avlod darsliklarini o'qitishning uslubiy jihatlari ochib berilgan.

Резюме:

В данной статье раскрываются методические аспекты преподавания учебников нового поколения в начальных классах на основе навыков модели «4к».

Summary:

This article reveals the methodological aspects of teaching new generation textbooks in elementary grades based on the skills of the "4k" model.

Kirish. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev: "Taraqqiyotning tamal toshi, mamlakatni qudratli, millatni buyuk qiladigan kuch ilm-fan, ta'lim va tarbiyadir", - dedi. Ushbu sohaning barcha bosqichlari tubdan isloh qilinmoqda va har tomonlama rivojlantirilmoqda. Mamlakatimiz rivojlanish strategiyasining to'rtinchi ustuvor yo'nalishi ta'lim sohasi va inson kapitalini rivojlantirishga qaratilgan. Prezident 2022 yil 29 dekabr kuni xalqaro Kongress markazida " ta'lim sifatini oshirish-yangi O'zbekistonni rivojlantirishning yagona to'g'ri yo'li!" ushbu mavzu bo'yicha zamonaviy darsliklar ko'rgazmasi bilan tanishdi. Ta'lim sifatini oshirish va bolalarni o'qishga qiziqitirishning muhim omili, birinchi navbatda, yaxshi darslik yaratishdir.

Davlatimiz rahbarining 2019 yil 5712 apreldagi 29-sonli Farmoni bilan tasdiqlangan 2030 yilgacha ta'lim tizimini rivojlantirish konsepsiyasida o'qitish metodikasini takomillashtirish vazifalari belgilab berildi. Shunga ko'ra, so'nggi to'rt yil davomida darsliklarni yangilash bo'yicha ishlar olib borildi va maxsus ishchi guruh 1-4-sinflar uchun ilg'or xorijiy metodika asosida darsliklar tayyorladi. U asl nusxadan Creative Commons Attribution 4.0 xalqaro litsenziyasi bilan moslashtirilmoqda. O'zbekiston maktablarida yangi innovatsion yondashuv joriy etilishidan oldin Singapur, Xitoy, Angliya, Finlandiya, Estoniya kabi xorijiy davlatlarning ta'lim sohasidagi eng yaxshi tajribalari o'rganilib, talabalarga "4K: XXI-asr qarashlari tamoyilini o'z ichiga olgan asosiy e'tibor ko'nikmalarni rivojlantirishga qaratildi.

PISA va PIRLS kabi yuqori xalqaro reytingga ega mamlakatlarning ta'limida "4K" tamoyilini o'z ichiga olgan aloqa, tadqiqot, ijodkorlikka alohida e'tibor qaratiladi va shuning uchun ular xalqaro miqyosda katta natijalarga erishmoqdalar.

Bugungi kunda tez o'zgaruvchan va doimiy rivojlanayotgan axborot sanoati, shuningdek, butun insoniyatning sanoat va axborot rivojlanishining yuqori tezligi bilan birlashtirilgan insonning zamonaviy turmush tarzi yangi shaxs va shaxsni rivojlantirishga yuqori talabni yaratmoqda. Bozor talabi jamoaviy ko'nikmalar, kasblar va mutaxassisliklarning doimiy yangilanishiga olib keladi. Ta'lim kontekstlashtirilmoqda, shuning uchun hayotning faqat bitta sohasi bilan cheklangan inson vakolatlari yetarli emas. Bugungi kunda turli xil aqliy faoliyatga asoslangan meta - kompetentsiyalarga ega bo'lish muhimdir (masalan: jamoaviy aql, empatiya va boshqalar.). 2002 yilda Amerika nodavlat notijorat tashkiloti XXI asr ko'nikmalari uchun hamkorlik shaxs uchun zarur bo'lgan eng muhim vakolatlarni aniqlash va ularning potentsial rivojlanish yo'llarini o'rganish uchun yetakchi biznes guruhlarini birlashtirish uchun tashkil etilgan. u o'zlarining rivojlanish yo'llarini o'rganish uchun yetakchi biznes guruhlarini birlashtirdi. Shuningdek, ta'lim muassasalari bitiruvchilari uchun 4K kommunikativ (aloqa); hamkorlik-hamkorlik, jamoaviy ish; ijodiy fikrlash (ijodkorlik); Tanqidiy fikrlash kontsepsiyasini yaratadigan ta'lim rahbarlari: Amerika Qo'shma Shtatlari Milliy ta'lim assotsiatsiyasi, Amerika Qo'shma Shtatlari ta'lim departamenti, AOL Time Uorner Foundation, Apple Computer, Inc., Sinfda kabel, Cisco Systems, Inc., Dell kompyuter korporatsiyasi, Microsoft korporatsiyasi, SAP, Ken Kay (Prezident va hammuassisi) va dekanlar Golder-Dardis XXI-asr mehnat bozori raqobatbardosh va talab qilinadigan ko'nikmalarni talab qildi.

Tadqiqot natijalari. 4K modeli: tanqidiy fikrlash, ijodkorlik, muloqot va hamkorlikni vositasi sifatida - akademik hamjamiyat tomonidan qabul qilingan 4K kontseptsiyasi keng o'rganilgan va sinovdan o'tgan, natijada ko'plab ta'lim standartlarida keng qo'llanilgan. 2010 yilda Amerika Menejment assotsiatsiyasi o'z tadqiqotida 4K kontseptsiyasining dolzarbligini tasdiqladi. Hozir, 4K ta'lim nima? Farzandimizga bu nima uchun kerak va bu tizim bilan qayerdan o'rganishimiz mumkin? keling, bu savollarga javob topishga harakat qilaylik. 20 yil oldin, hech kim SMM mutaxassislari yoki mobil ilovalarni ishlab chiquvchilar kabi kasblar mavjudligini orzu qilmagan bo'lardi. Mehnat bozori asrida bir necha yil ichida qaysi kasblar kerakligini aniq bilish mumkin emas, lekin u albatta o'zgaradi. Qo'lda ishlash haqida gapirmasa ham bo'ladi, buxgalterlar va tahlilchilarning ishi ham avtomatlashtiriladi. Aytish mumkinki, kelajakdagi ish beruvchilar faqat algoritmlar bilan almashtirib bo'lmaydigan moslashuvchanlik va ko'nikmalarga qiziqishadi. Nazariyaga kelsak, 2016 yilda Jahon iqtisodiy forumi prezidenti Davos Klaus Shvab to'rtinchi texnologik inqilob boshlanganini e'lon qildi. Uning so'zlariga ko'ra, endi robotlar biz uchun barcha ishlarni bajaradi va 2020 yilga kelib o'zini zarur deb hisoblagan har bir ishchi quyidagilarni bilishi kerak: murakkab vazifalarni hal qilish qobiliyati; tanqidiy fikrlash qobiliyatlari; ijodiy fikrlash; odamlarni boshqarish qobiliyati; jamoa bilan ishlash qobiliyati; aniqlash va aniqlash qobiliyati. boshqa odamlarning his-tuyg'ularini va o'z his-tuyg'ularini nazorat qilish; o'z fikrini bildirish va hukm qilish va qaror qabul qilish; mijozga moslashish; shartnoma tuzish qobiliyati; bir vazifadan ikkinchisiga tezda o'tish qobiliyati.

2015 yilda 4 va 10-o'rinlarni egallagan shaxsning tanqidiy fikrlash va ijodiy qobiliyatlari 2020 yilga qadar eng zarur bo'lgan uchtdan bo'ladi. Ushbu egiluvchanlikni yumshoq ko'nikmalar (moslashuvchan ko'nikmalar, kasbiy kompetentsiya) va qattiq ko'nikmalar - "qat'iy" kasbiy mahorat deb atashga qaror qilindi. Mamlakatimizda ta'lim sohasidagi mutaxassislar Davosning birinchi o'ntaligini to'rtta asosiy mahorat tizimiga qisqartirishdi va keyin unga "4K tizimi" nomini berishdi: hamkorlik (koordinator) (muvofiglashtirish) (Sotrudnichestvo) jamoaviy ish; kommunikativ (aloqa), (dialog); ijodiy fikrlash (ijodkorlik); Tanqidiy fikrlash (Kriticheskoe mishlenie) (Critical Thinking). Agar biz har bir "K" ga alohida tushuntirish beradigan bo'lsak, tanqidiy (tanqidiy) fikrlash (Kriticheskoe mishlenie)-bu axborot oqimini boshqarish, sabab-oqibat munosabatlarini ko'rish, keraksiz ma'lumotlarni saralash va umumlashtirish qobiliyati. Muvaffaqiyatsiz bo'lgan taqdirda qaror qabul qilish va uning muvaffaqiyatlari va muvaffaqiyatsizliklari sabablarini tushunish. Ijodiy fikrlash (ijodkorlik), (Kreativnost) - o'zgaruvchan vaziyatlarda o'zini ishonchli tutish,

noan'anaviy qarorlar qabul qilish, vaziyatni turli nuqtai nazardan baholash imkonini beradi. Ijodiy odam prodyuserga aylanadi. U boshqa odamlarning tashabbuslarini rivojlantirishi va yaxshilashi mumkin. Qiyinchiliklarni engish uning uchun qiziqarli jumboqqa aylanadi. Aloqa (aloqa) - bugungi kunda har bir kishi telefon qo'ng'irog'i yoki bir kun uzoqda, ya'ni 24/7 yoki SMS uzoqda. Muzokaralar olib borish va aloqa o'rnatish, suhbatdoshni tinglash va o'z nuqtai nazarini ifoda etish qobiliyati hayotiy mahoratga aylanadi. Hamkorlik (koordinator) (muvofiglashtirish) (sotrudnichestvo) jamoaviy ish bilan chambarchas bog'liq kasbiy vakolat. Umumiy maqsad va uning natijalarini baholash, unga erishish yo'lidagi rollarni aniqlash qobiliyati.

Munozara. Ta'lim sohasi zamonaviy rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlarning mafkuraviy muhim mavzusiga aylandi. Barcha savodli odamlar ta'lim sifati mamlakat kelajagiga yo'l ochadigan va uning barqarorligi uchun asos bo'lgan qudratli kuch ekanligini yaxshi bilishadi. Har bir kekxa avlod to'plangan bilim va tajribani keyingi avlodga o'tkazish yo'llarini izlab, o'rganish va o'qitishning turli usullari va vositalarini ishlab chiqdi. Bilim qalam bilan yozilib, qog'ozga tushirilgandagina abadiydir. Bilimlarni keng aholiga tarqatish yaxshilik manbai hisoblanadi. Ta'limning mas'uliyati ham juda keng. Ishlab chiqarishda yaratilgan vositalar ushbu vazifalarni hal qilishga yordam beradi. Ko'plab ta'lim vositalari mavjud. Agar biz ulardan eng muhimlariga to'xtaladigan bo'lsak, qog'oz-qalam, doska-bo'r, kompyuter, aqlli uskunalar haqida gapirishimiz mumkin. Hech kimga sir emaski, biz kompyuterlarning ta'limdagi samaradorligiga juda shubha bilan qaraymiz, chunki ko'pchilik bu vositalarsiz ta'lim sohasini tasavvur qilish qiyinligini tan oladi. O'qituvchilar uchun kompyuterni o'zlashtirish oson bo'lmadi. Bizning rivojlanish darajamiz hali ham past. Ming yillar davomida shakllangan insoniyatning o'qituvchilik faoliyatidagi kamchiliklardan biri kuzatildi. Yuqori darajada rivojlangan ishlab chiqarish texnologiyasi va bozor munosabatlari asosida hozirgi zamon imidji juda o'zgardi. Ilgari jamiyat o'qituvchilari ma'lum bir yoshga qadar ma'lum bilim, ko'nikma va malakalarga ega bo'lib, keyingi avlodga dars berishgan. Bilim va ko'nikmalar fondini rivojlantirish zarurati katta talabga ega bo'lmaydi. Buning sababi shundaki, texnologiya, odamlarning turmush tarzi, vositalari unchalik o'zgarmaydi.

Xulosa. Jamiyatimiz dunyoda paydo bo'ladigan har qanday yangilik, yangi loyiha, yangi texnologiyalarni qabul qilish va o'zlashtirishga qodir, katta moliyaviy resurslarga ega ekanligi quvonarli. Shuning uchun biz ta'lim sohasidagi asosiy strategiyalar yangi texnologiyalarni o'zlashtirish bilan birga talabning fikrlash qobiliyatini oshiradigan va sifatli ta'lim beradigan an'anaviy

o'qitish usullarini rivojlantirishga asoslangan bo'lishini istaymiz. Yangi texnologiyalarni o'zlashtirish zarurligi aniq, ammo jarayon davomida ular faqat o'qituvchiga qog'oz, qalam, doska va bo'r kabi oddiy vositalar sifatida yordam berish uchun mos ekanligini payqadik. Agar biz nafaqat rivojlanishni hisobga olishimiz kerak bo'lsa, balki aqlli texnologiyalardan foydalanishda juda ehtiyot bo'lmasak, talabalar hayotida ulardan foydalanish uchun sanitariya-gigiena standartlarini yaratmasak, qat'iy nazorat o'rnatmasak, "Internetga qaramlik", "kabi xavfli omillarInternetga qaramlik" va "AKT o'yinlariga qaramlik" ham bola ruhiyatiga tahdid soladi. Biz bu omillarni to'liq taqiq bilan hal qila olmaymiz. Sanitariya-gigiyena me'yorlariga muvofiq turli xil qurilmalar bilan ishlash vaqtini cheklash orqali bolaning salohiyati va texnologiya imkoniyatlarini birlashtirgan oqilona qarorlar qabul qilish haqida o'ylashimiz kerak. Shuningdek, yangi modelning yaxshi ishlashi uchun qanday shartlar mavjud? "4K" modeliga asoslangan innovatsion yondashuv maktablarda foydalanish uchun maxsus shartlarni talab qilmaydi. Masalan, talabalar viktorinalar orqali tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini, viktorinalar va mashqlar orqali muloqot qobiliyatlarini rivojlantiradilar. Maktablarda bu usullardan foydalanish uchun sharoit yo'q, deyish noto'g'ri. Ilgari biz boalalarning yozilishiga ko'proq e'tibor qaratdik, ularni yozma nutqda yozdik. Yangi tajriba bilan bolalarning tanqidiy fikrlashi va o'z fikrlarini erkin ifoda etishi muhimroqdir. Talabalar muammolarga analitik nuqtai nazardan yondashishni o'rganadilar va mantiqiy fikrlash asosida o'z nuqtai nazarini shakllantiradilar.

Adabiyotlar:

1. Abdixodirova G. E. Aliyrov D. N.Tojiyev S.F.Musurmonov A. N Umumiy o'rta ta'lim maktabi o'quvchilarini ma'naviy-axloqiy tarbiyalash mexanizmlarini takomillashtirishda kutubxonalar, teatr va oav ahamiyati 7 –TOM 2–SON/2024-YIL /15 –Fevral pedagog respublika ilmiy jurnali 427-431 bet.
2. G Abdixodirova, K Taxirova Ta'lim jarayonida musiqa nazariyasi fanining ahamiyati - Models and methods in modern science, 2024 52-56 p.
3. G Abdixodirova, F Umarova Bolalar bog'chasi hayotida musiqa - Theoretical aspects in the formation of pedagogical sciences, 2024 45-48 p.
4. G Abdixodirova, F Isroilova Zamonaviy maktabda musiqa darsining ahamiyati. - Theoretical aspects in the formation of pedagogical sciences, 2024.
5. Musiqa san'ati rivoji. G. Abdixodirova, Z. Qodirova - Theoretical aspects in the formation of pedagogical sciences, 2024 42-44 p.
6. G Abdixodirova, X Fayziyeva Musiqaning shaxs rivojlanishiga ta'siri - Models and methods in modern science, 2024.
7. Ustoz san'atkor Komiljon Otaniyozov hayoti va ijodi. F.Z. Shamshiddin o'g'li, I.E. Habibullo o'g'li - International Journal of Education, Social Science & Humanities, 2024.